BLM212 Veri Yapıları

Abstract Data Type

Kavramlar ve Tanımlar

2021-2022 Güz Dönemi

History

Programlama kavramlarının tarihi

- > spaghetti code
 - mantık akışının bir tabaktaki makarna gibi program boyunca sarıldığı, yapısal olmayan doğrusal programlar
- > modular programming
 - ▶Programların fonksiyonlarla organize edildiği yapı (hala doğrusal kodlama tekniği)
- structured programming
 - ➤ 1970'lerde yapısal programlamanın temel ilkeleri Edsger Dijkstra ve Niklaus Wirth gibi bilgisayar bilimcileri tarafından formüle edildi ve bugün hala geçerli

Atomic Data

- Tek bir bilgi parçasından oluşan veridir.
 - Başka anlamlı veri parçalarına bölünemezler
- Atomik veri tipi, aynı özelliklere sahip olan bir atomik veri setidir.
 - Bir değer kümesi (values)
 - Değerler üzerinde yapılan işlemler kümesi (operations on values)

Туре	Values	Operations
integer	-∞,, -2, -1, 0, 1, 2,,∞	*, +, -, %, /, ++,,
floating point	-∞,, 0.0,, ∞	*, +, -, /,
character	\0,, 'A', 'B',, 'a', 'b',, ~	<, >,

TABLE 1-1 Three Data Types

Atomic Data

- Örneğin 4562 tamsayı değeri tek bir integer değeri olarak kabul edilebilir.
 - Tabii ki, onu hanelerine/basamaklarına (digits)
 ayırabiliriz, fakat parçalanan rakamlar orijinal tamsayı
 ile aynı özelliklere sahip değildir.
 - bunlar 0 9 arasında değişen dört tek basamaklı tamsayıdır.

Composite Data

- Atomik verinin karşıtı kompozit (bileşik) veridir.
- Bileşik veriler, anlamlı olan alt alanlara bölünebilir.
- Örnek: telefon numarası;

+90 232 7506243

(country code, city code, phone number)

Data Structure

- Bir <u>Veri Yapısı</u> (<u>Data Structure</u>), atomik ve kompozit verilerin, tanımlanmış ilişkilerle bir kümede toplanmasıdır.
- Yapı (Structure), verileri bir arada tutan kurallar kümesi anlamına gelir.
- Verilerin bir kombinasyonunu alıp bunları ilgili kurallarını tanımlayabileceğimiz bir yapıya sığdırarak, bir veri yapısı oluştururuz.
- Veri yapısı iç içe yuvalanmış (nested) yapıda olabilir.
 - Başka veri yapılarından oluşan bir veri yapısı oluşturulabilir.

Data Structure Examples

Dizi (Array) ve Kayıt (Record) yapıları

Homojen veri dizisi veya eleman olarak bilinen veri tipleri

Tanımlanmış bir anahtar ile tek bir yapı içinde verilerin heterojen kombinasyonu

	Array	Record
ır	Homogeneous sequence of data or data types known as elements	Heterogeneous combination of data into a single structure with an identified key
a n si	Position association among the elements	No association

Elemanlar arasında konum ilişkisi

İlişki yok

Data Structure:

 Her birinin bir veri türü veya başka bir veri yapısı olduğu öğelerin bir birleşimi

 Bir araya getirilmiş öğeleri bağlayan bir takım ilişkiler veya bağlantılar

Data Structures: Properties

- Modern programlama dillerinin çoğu bir takım veri yapısını desteklemektedir.
- Ayrıca, modern programlama dilleri, programcıların spesifik bir uygulama için yeni veri yapıları oluşturmalarına izin verir.
- Veri yapıları iç içe yuvalanmış olabilir. Bir veri yapısı diğer veri yapılarını içerebilir (array of arrays, array of records, record of records, record of arrays, etc.)

Some Data Structures

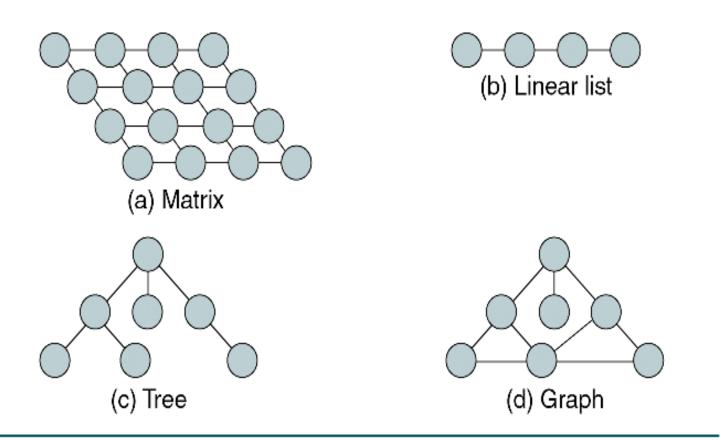

FIGURE 1-1 Some Data Structures

Pseudocode

- Sözde kod (Pseudocode), algoritmaları tanımlamak için yaygın olarak kullanılan sahte bir programlama dilidir.
- Algoritma mantığının doğal dil benzeri bir gösterimidir.
- Yapısı, üst seviye programlama dillerinin pek çoğunun yapısına yakın olmakla birlikte, birçok gereksiz ayrıntıdan muaftır.

ALGORITHM 1-2 Print Deviation from Mean for Series

```
Algorithm deviation
  Pre nothing
  Post average and numbers with their deviation printed
1 loop (not end of file)
  1 read number into array
  2 add number to total
  3 increment count
2 end loop
3 set average to total / count
4 print average
5 loop (not end of array)
  1 set devFromAve to array element - average
  2 print array element and devFromAve
6 end loop
end deviation
```

The Abstract Data Type (ADT)

Abstraction (soyutlama) konsepti:

- Bir veri türünün ne (what) yapabileceğini biliyoruz.
- · Nasıl (how) yapıldığı ise kullanıcıdan gizlenmiştir.

➤ Bir ADT ile kullanıcılar, görevin nasıl yapıldığıyla değil, daha çok neler yapabilecekleriyle ilgilenir.

ADT: Example

 Bazı verileri okumaya / yazmaya yarayan program kodu ADT'dir. Bu, bir veri yapısına (character, array of characters, array of integers, array of floating-point numbers, etc.) ve bu veri yapısını okumak / yazmak için kullanılabilecek bir takım işlemlere (operations) sahiptir.

The Abstract Data Type (ADT)

Abstract Data Type (ADT):

- O veri türü için anlamlı olan işlemlerle birlikte paketlenmiş bir veri deklarasyonudur.
- Başka bir deyişle, verileri ve verilerdeki işlemleri sarmalıyor ve sonra bunları kullanıcıdan gizliyoruz.

- Declaration of data
- ➤ Declaration of operations
- > Encapsulation of data and operations

The Abstract Data Type (ADT)

- Bir yapıdaki verilere yapılan tüm referanslar ve verilerin manipülasyonları, yapıya tanımlanan arayüzler üzerinden halledilmelidir.
- Uygulama (application) programının veri yapısını doğrudan referans göstermesine izin vermek birçok uygulamada (implementation) yapılan yaygın bir hatadır.
- Yapının birden fazla sürümünün bir arada bulunabilmesi gereklidir.
- Farklı verileri muhafaza etmeyi başarabilirken implementasyonu kullanıcıdan gizlemeliyiz.

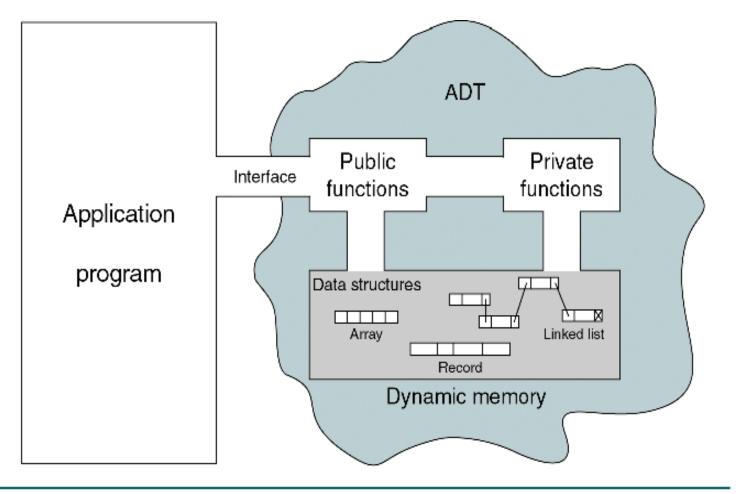

FIGURE 1-2 Abstract Data Type Model

ADT Operations

- Veriler, kısmen "içeri" ve kısmen ADT'nin dışına yerleştirilmiş bir "geçiş yolu" (passageway) olan harici arayüz üzerinden girilir, erişilir, değiştirilir ve silinir.
- Bu arayüz üzerinden sadece açık/genel (public) fonksiyonlara erişilebilir.
- Her ADT işlemi (operation) için spesifik görevi gerçekleştiren bir algoritma vardır.

Typical ADTs:

- Lists
- Stacks
- Queues
- Trees
- Heaps
- Graphs

1-4 ADT Implementations

Bir liste ADT'sini gerçekleştirmek (implement) için kullanabileceğimiz iki temel yapı vardır: diziler (arrays) and (bağlı listeler)linked lists.
Bu bölümde, temel bağlı liste uygulamasını ele alıyoruz.

Array Implementations

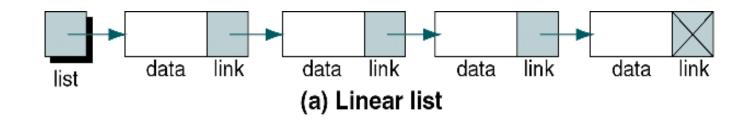
- Bir dizide (array), bir listenin ardışıl oluşu, dizideki elemanların sıra yapısı ile sağlanır (indexes).
- Dizide bir eleman arama işlemi çok hızlı ve etkili olabilse de, eleman silme ve ekleme işlemleri karmaşık ve yavaş süreçlerdir.

Linked Lists

- Bağlı Liste (Linked List), her bir elemanın bir sonraki eleman(lar)ın konumunu içerdiği düzenli bir veri koleksiyonudur.
- Bağlı listede her eleman iki bölümden oluşur: veri (data) ve bir veya daha fazla bağ (link)
 - Veri kısmı, uygulama verilerini tutar <u>işlenecek veriler</u>.
 - Linkler, verileri bir araya getirmek (zincirlemek) için kullanılır. Listedeki sonraki öğeyi veya öğeleri tanımlayan işaretçiler (pointers) içerir.

Linear and non-linear Linked Lists

- Doğrusal bağlı listelerde (*linear linked lists*), her eleman sıfır veya bir adet takipçiye sahiptir.
- Doğrusal olmayan bağlı listelerde (nonlinear linked lists), her eleman sıfır, bir veya daha fazla sayıda takipçiye sahip olabilir.

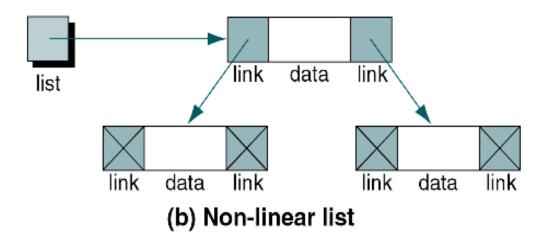
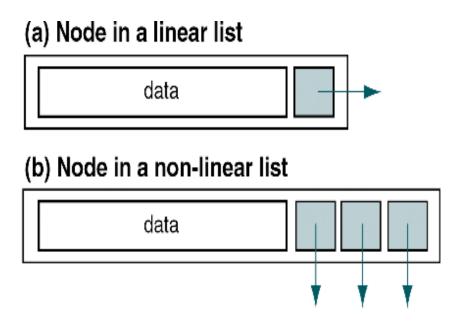

FIGURE 1-3 Linked Lists

Nodes

- Bir düğüm (node) iki bölümden oluşan bir yapıdır: veri ve bir veya daha fazla bağ
- Bağlı listedeki düğümlere kendine işaret eden (selfreferential) yapılar denir.
 - Böyle bir yapıda, yapının her bir örneği, aynı yapısal tipteki diğer örneklere bir veya daha fazla işaretçi içerir.

Nodes

 Bir düğümdeki veri bölümü, tek bir alan, birden çok alan veya birkaç alan içeren bir yapı olabilir, ancak her zaman tek bir alan gibi davranır.

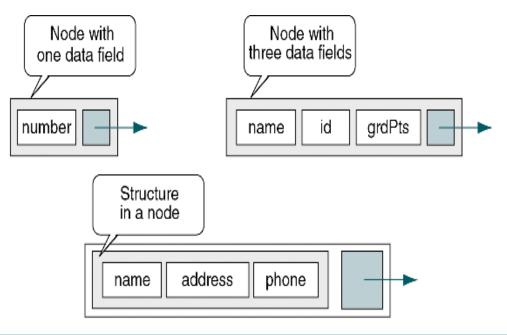

FIGURE 1-5 Linked List Node Structures

Linked Lists vs. Arrays

- Bağlı listenin diziye göre en büyük avantajı, verilerin kolayca eklenmesi ve silinmesidir.
- Yeni bir öğeye yer açmak veya bir öğeyi silmek için bağlı listedeki öğelerin kaydırılması gerekmez.
- Bununla birlikte, bağlı listede elemanlar artık fiziksel olarak ardışık olmadığından, sıralı aramalarla (sequential search) sınırlıdır.

1-5 Generic Code for ADT

Bu bölümde, bir ADT gerçekleştirmek (implement) için gerekli olan iki aracın örnekleri verilir.

- Pointer to Void
- Pointer to Function

C ++ ve Java gibi bazı yüksek seviyeli diller, genel kodları (generic code) işlemek ve yönetmek için özel araçlar sunsa da, C bu konuda sınırlı bir kapasiteye sahiptir ve bunu yukarıdaki iki özellik vasıtasıyla gerçekleştirir:

Generic Code

- Veri yapılarında soyut veri türleri için genel kod (generic code) oluşturmamız gerekiyor.
- Generic code bir kod parçası yazmamızı ve bunu herhangi bir veri türüne uygulamamıza olanak tanır.
- Örneğin, bir yığın (stack) yapısını gerçekleştirmek için genel fonksiyonlar (generic functions) yazabiliriz.
 - Daha sonra bu genel fonksiyonları kullanarak bir integer, float vb. türde yığın implement edilebilir.

Data Pointer

- İşaretçi (pointer), bellek adresini kullanarak bilgisayarın belleğinde başka bir hücrede bulunan bir başka değere doğrudan başvuran (işaret eden) bir programlama dili veri türüdür.
- Bir işaretçinin işaret ettiği (başvurduğu) değeri elde etmeye «<u>dereferencing the</u> <u>pointer</u>» denir.

- İşaretçiye biçim verilmesi onun belirli veri türüyle bağlantısıdır. «Casting of the pointer»
- Önemli programlama dilleri farklı veri türleriyle değerlerin birbirine geçişmesi(karıştırılması) konusunda katı kısıtlamalar uygular. «strongly typed»
 - Bunun anlamı şudur: atama ve karşılaştırma gibi işlemlerde uyumlu türler olmalıdır veya (cast) biçim verilmelidir.
- Bu konudaki tek istisna: pointer to void, cast yapmadan atanabilir.
- Bunun anlamı şudur: pointer to void herhangi bir veri türünü temsil edebilen bir genel işaretçidir (generic pointer).

Bir boş göstericinin **null pointer** olmadığına dikkat edin; bu genel bir veri türüne (*void*) işaret ediyor.

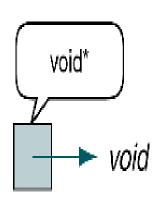

FIGURE 1-6 Pointer to void

Note that a **pointer to** *void* is not a **null pointer**; it is pointing to a generic data type (*void*).

```
void* p;
int i;
float f;

p = &i;
...
p = &f;

p = &f

p

f
```

FIGURE 1-7 Pointers for Program 1-1

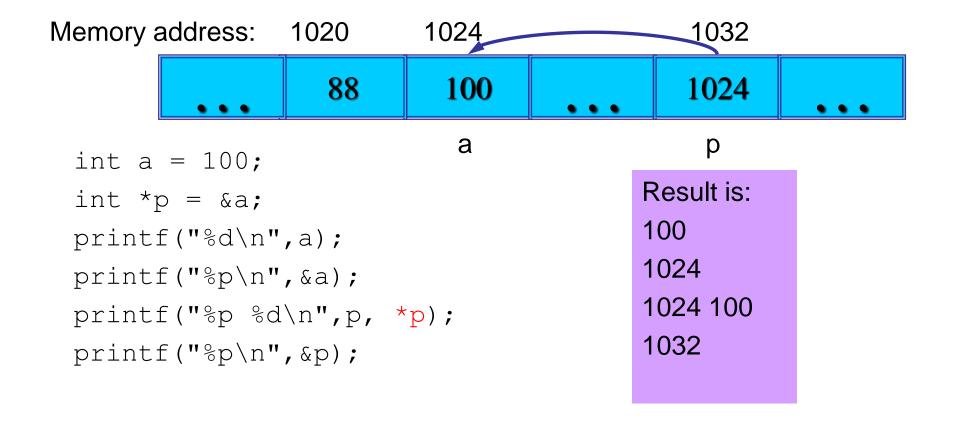
 Important remark: a pointer to void cannot be dereferenced unless it is cast.

 Diğer bir ifadeyle casting yapmadan *p kullanılamaz. (yani, işaretçinin belirli veri tipiyle bağlantısı olmadan)

Dereferencing operatör: *

Dereferencing Operator *

 Dereferencing operatörünü (*) kullanarak, belirtilen değişkende tutulan değere erişebiliriz.

PROGRAM 1-1 Demonstrate Pointer to void

```
/* Demonstrate pointer to void.
 1
         Written by:
 3
          Date:
    */
 5
    #include <stdio.h>
 6
    int main ()
 8
    {
    // Local Definitions
10
      void* p;
11
       int i = 7;
12
       float f = 23.5;
13
14
    // Statements
15
    p = &i;
       printf ("i contains: %d\n", *((int*)p) );
16
17
18
    p = &f;
19
       printf ("f contains: %f\n", *((float*)p));
20
21
       return 0;
22
   } // main
Results:
i contains 7
f contains 23.500000
```

Address Operator &

- The "address of " operator (&) değişkenin bellek adresini verir
 - Kullanım: &variable_name

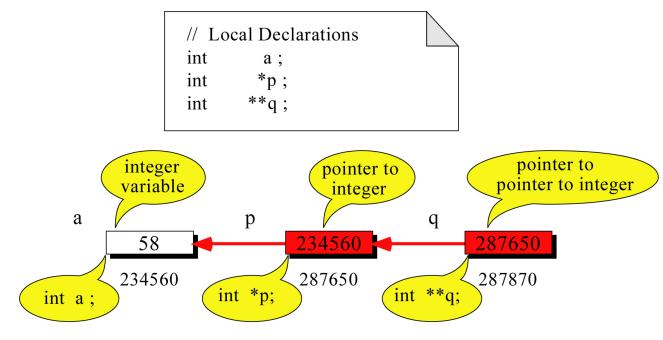
Memory address: 1020 1024

a

Pointer to Pointer

What is the output?

58 58 58

```
// Statements

a = 58;

p = &a;

q = &p;

printf("%d ",a);

printf("%d ",*p);

printf("%d ",**q);
```

Function malloc

- C'deki bu fonksiyon geriye <u>pointer to void</u> döndürür. (Benzer bir fonksiyon tüm modern programlama dillerinde mevcuttur.)
- Bu fonksiyon, herhangi bir veri türünü dinamik olarak tahsis etmek için kullanılır.
- Void türünde bir işaretçi geriye döndüren genel bir fonksiyondur (a pointer to void (void*)).
 Herhangi bir veri türü işaretçisi geri döndürmek için kullanılır. Örneğin, bir integer işaretçisi oluşturmak istenirse,

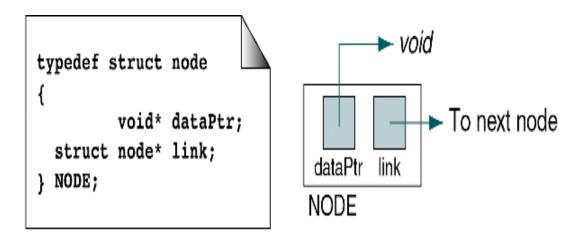
```
intPtr = (int*)malloc (sizeof (int))
```

Memory Management

- Static Memory Allocation
 - Bellek tahsisi <u>derleme</u> anında (**compilation** time) gerçekleşir
- Dynamic Memory Allocation
 - Bellek tahsisi <u>koşma</u> anında (**executon time**) gerçekleşir

Pointer to Node

- Bir düğüm yapısı oluşturmak için genel bir fonksiyona sahip olmamız gerekir.
- Yapının iki kısmı vardır: veri (data) ve bağ (link).
 - Bağ kısmı düğüm yapısının işaretçisidir. (a pointer to the node structure)
 - Veri kısmı ise herhangi bir tür olabilir: integer, floating point, string, veya başka bir yapı.
- Fonksiyonu genel hale getirmek ve böylelikle düğümde herhangi bir veri türünü saklayabilir hale gelebilmek için dinamik bellekte tutulan veriye işaret eden «void pointer » kullanırız.

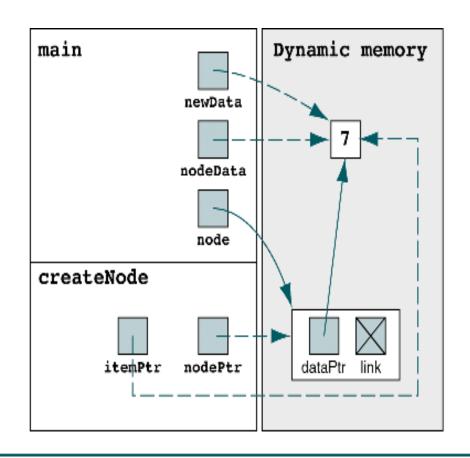

FIGURE 1-9 Pointers for Programs 1-2 and 1-3

PROGRAM 1-2 Create Node Header File

Düğümde depolanacak veriler bir *void* işaretçisiyle temsil edilir.

CreateNode

fonksiyonu dinamik bellekte bir düğüm yapısı tahsis eder, veri *void* işaretçisini düğüme depolar ve ardından düğümün adresini döndürür.

```
/* Header file for create node structure.
          Written by:
          Date:
    */
    typedef struct node
 6
             void* dataPtr:
 8
      struct node* link;
    } NODE;
10
11
    /* ========= createNode =========
12
       Creates a node in dynamic memory and stores data
13
       pointer in it.
14
          Pre itemPtr is pointer to data to be stored.
          Post node created and its address returned.
15
16
    */
    NODE* createNode (void* itemPtr)
18
19
       NODE* nodePtr;
20
       nodePtr = (NODE*) malloc (sizeof (NODE));
21
       nodePtr->dataPtr = itemPtr;
22
       nodePtr->link
                        = NULL;
23
       return nodePtr;
       // createNode
24
```

PROGRAM 1-3 Demonstrate Node Creation Function

```
/* Demonstrate simple generic node creation function.
          Written by:
          Date:
    */
 4
    #include <stdio.h>
    #include <stdlib.h>
    #include "P1-02.h"
                                              // Header file
 8
    int main (void)
10
11
    // Local Definitions
12
       int* newData;
13
       int* nodeData;
14
       NODE* node;
15
16
    // Statements
17
       newData = (int*)malloc (sizeof (int));
       *newData = 7;
18
19
20
       node = createNode (newData);
```

nodeData = (int*)node->dataPtr;

printf ("Data from node: %d\n", *nodeData);

22.Satırda düğümden (node) gelen *void* işaretçisi *integer* işaretçiye yerleştirilir.

C dili "strongly typed" olduğu için bu atama casting ile integer'a dönüştürülmelidir.

Dolayısıyla, <u>bir adresi</u> **türünü bilmeden** bir *void* işaretçisinde saklayabilirken, bunun tersi geçerli değildir.

Bir atama işleminde bile olsa, bir *void* işaretçisini kullanabilmek için *casting* yapılmalıdır.

Results:

21 22

23

24

Data from node: 7

return 0;

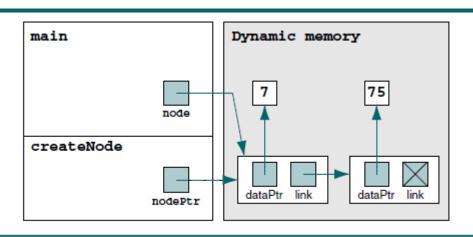
// main

Reference to a void pointer

 Any reference to a void pointer must cast the pointer to the correct type. (Bir void işaretçisine yapılan herhangi bir referans, işaretçiyi doğru türe atmalıdır.)

Örnek

- ADT yapıları genellikle birkaç düğüm örneği (instance) içerir.
- Bu nedenle, ADT kavramını daha iyi göstermek için, PROGRAM 1-3'ü iki farklı düğüm içerecek şekilde değiştirelim.
- Bu basit örnekte, ilk düğümün ikinciye işaret etmesini sağlanır.

PROGRAM 1-4 Create List with Two Linked Nodes

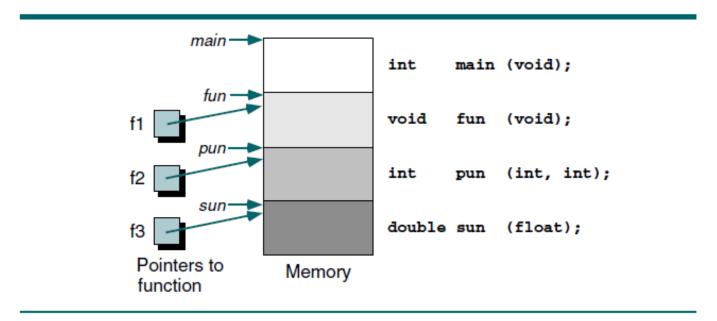
```
/* Create a list with two linked nodes.
          Written by:
 3
          Date:
    */
 4
    #include <stdio.h>
    #include <stdlib.h>
                                             // Header file
    #include "P1-02.h"
    int main (void)
10
    // Local Definitions
11
12
       int* newData;
       int* nodeData;
13
14
       NODE* node;
15
16
    // Statements
17
       newData = (int*)malloc (sizeof (int));
18
       *newData = 7;
19
       node = createNode (newData);
20
21
                  = (int*)malloc (sizeof (int));
       newData
22
       *newData = 75;
23
       node->link = createNode (newData);
24
25
       nodeData = (int*)node->dataPtr;
26
       printf ("Data from node 1: %d\n", *nodeData);
27
28
       nodeData = (int*)node->link->dataPtr;
29
       printf ("Data from node 2: %d\n", *nodeData);
30
       return 0;
    } // main
31
Results:
Data from node 1: 7
Data from node 2: 75
```

Pointer to Function

- Programımızdaki fonksiyonlar bellekte bir yer işgal eder. Fonksiyonun adı, o fonksiyonun bellekteki ilk baytını gösteren sabit bir işaretçidir.
- Fonksiyona bir işaretçi(pointer to function) deklare etmek için, fonksiyon işaretçisi parantez içinde olacak şekilde onu bir prototip tanımıymış gibi kodlarız.

 Örneğin, bellekte yer alan 4 fonksiyona sahip olduğumuzu varsayalım: main, fun, pun ve sun

Her fonksiyonun adı, bellekteki kodunun bir işaretçisidir.

Parantezler önemlidir: Bunlar olmadan C, fonksiyon dönüş tipini bir işaretçi olarak yorumlar.

```
f1: Pointer to a function
             with no parameters;
             it returns void.
// Local D/ initions
void
        (*f1) (void);
int (*f2) (int, int);
double (*f3) (float);
// Statements
        fun;
£2
        pun;
£3
        sun;
```

Example: function larger

- Bu genel (generic) fonksiyon, karşılaştırılacak iki değerin daha büyük olanını döndürür.
- larger isimli fonksiyonunu generic fonksiyon olarak kullanmak istersek her veri türü için bir karşılaştırma (compare) fonksiyonu yazmamız gerekecek.
- Karşılaştırma (compare) fonksiyonu, karşılaştırılan çiftteki hangi değerin daha büyük olduğuna bağlı olarak pozitif veya negatif bayrak değeri (flag value) döndürür: birincisi veya ikincisi

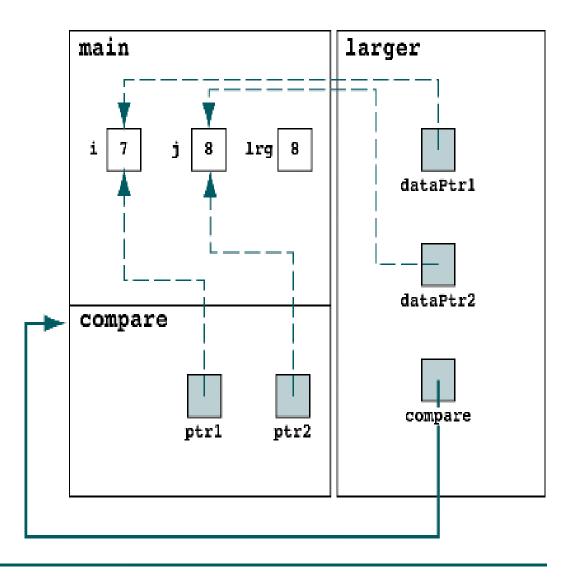

FIGURE 1-13 Design of Larger Function

Example: function larger

- Fonksiyon, önceki bölümde açıklandığı şekilde iki tane pointer to void kullanır.
- Fonksiyonumuz void işaretçilerinin temsil ettiği iki değerden hangisinin daha büyük olduğunu belirlemesi gerekirken, void işaretçilerle hangi tür casting kullanılacağını bilmediğinden bunları doğrudan karşılaştıramaz.
- Sadece uygulama (application) programı veri türlerini bilir.
- Çözüm, genel fonksiyonumuzu kullanan her program için basit karşılaştırma (compare) fonksiyonları yazmaktır.
 - Ardından, genel karşılaştırma fonksiyonunu çağırdığımızda, kullanması gereken spesifik karşılaştırma <u>fonksiyonunu</u> <u>iletmek için bir işaretçi</u> kullanırız.

PROGRAM 1-5 Larger Compare Function Header file

```
/* Generic function to determine the larger of two
       values referenced as void pointers.
 3
          Pre dataPtrl and dataPtr2 are pointers to values
 4
                  of an unknown type.
 5
               ptrToCmpFun is address of a function that
6
                  knows the data types
          Post data compared and larger value returned
    */
 8
    void* larger (void* dataPtr1, void* dataPtr2,
                  int (*ptrToCmpFun)(void*, void*))
10
11
12
       if ((*ptrToCmpFun) (dataPtr1, dataPtr2) > 0)
13
             return dataPtr1;
14
     else
15
             return dataPtr2;
   } // larger
16
```

PROGRAM 1-6 Compare Two Integers

```
/* Demonstrate generic compare functions and pointer to
 1
 2
       function.
 3
          Written by:
 4
          Date:
 5
    */
    #include <stdio.h>
    #include <stdlib.h>
    #include "P1-05.h"
                                            // Header file
 9
10
    int
        compare (void* ptrl, void* ptr2);
11
12
    int main (void)
13
14
    // Local Definitions
15
16
       int i = 7;
17
       int j = 8;
18
       int lrg;
19
20
    // Statements
21
       lrg = (*(int*) larger (&i, &j, compare));
22
23
       printf ("Larger value is: %d\n", lrg);
       return 0;
24
25
      // main
26
    /* ======== compare ========
27
       Integer specific compare function.
28
          Pre ptrl and ptr2 are pointers to integer values
29
          Post returns +1 if ptr1 >= ptr2
30
               returns -1 if ptr1 < ptr2
31
    */
32
    int compare (void* ptr1, void* ptr2)
```

PROGRAM 1-6 Compare Two Integers (continued)

```
33 {
34    if (*(int*)ptr1 >= *(int*)ptr2)
35         return 1;
36    else
37         return -1;
38 } // compare

Results:
Larger value is: 8
```

Örnek: İki float sayının karşılaştırılması

- Genel larger fonksiyonumuzu kullanabiliriz, ancak yeni bir karşılaştırma (compare) fonksiyonu yazmamız gerekiyor.
- Sadece karşılaştırma fonksiyonunu ve main bloğundaki veriye özgü ifadeleri değiştirerek PROGRAM 1-6'yı tekrarlıyoruz.

PROGRAM 1-7 Compare Two Floating-Point Values

```
/* Demonstrate generic compare functions and pointer to
       function.
          Written by:
          Date:
 4
 5
    */
    #include <stdio.h>
 6
    #include <stdlib.h>
    #include "P1-05.h"
                                            // Header file
 9
10
    int
          compare (void* ptr1, void* ptr2);
11
12
    int main (void)
13
14
    // Local Definitions
15
       float f1 = 73.4;
16
      float f2 = 81.7;
17
       float lrg;
18
19
20
    // Statements
21
       lrg = (*(float*) larger (&f1, &f2, compare));
22
23
       printf ("Larger value is: %5.1f\n", lrg);
24
       return 0;
    } // main
25
    /* ========= compare ===========
26
27
       Float specific compare function.
28
          Pre ptr1 and ptr2 are pointers to float values
29
          Post returns +1 if ptr1 >= ptr2
```

PROGRAM 1-7 Compare Two Floating-Point Values (continued)

```
30
               returns -1 if ptr1 < ptr2
31
    */
32
    int compare (void* ptr1, void* ptr2)
33
34
      if (*(float*)ptr1 >= *(float*)ptr2)
35
         return 1;
36
      else
37
         return -1;
38
    } // compare
Results:
Larger value is: 81.7
```

Teşekkürler...